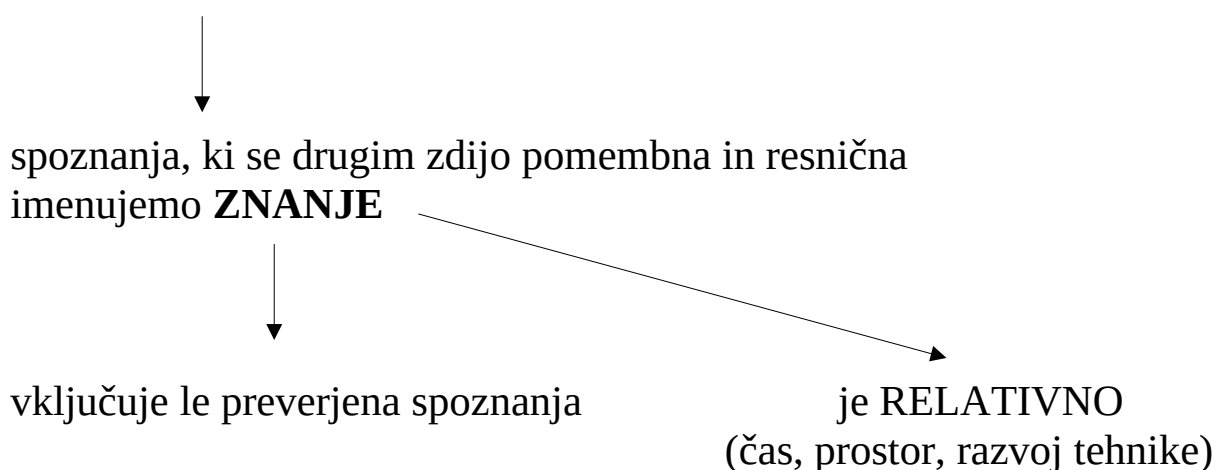

ZNANOST

PRIDOBIVANJE SPOZNANJ

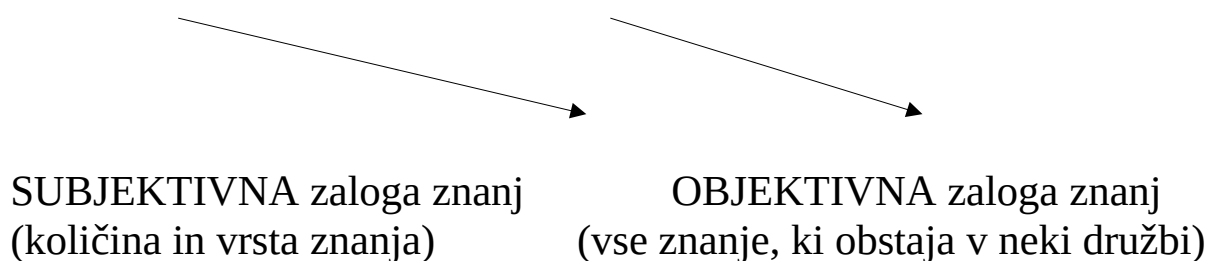
NAČINI PRIDOBIVANJA SPOZNANJ:

- Z NEPOSREDNO IZKUŠNJO
- POSREDNO

ZALOGA ZNANJ

je odvisna od okolja v katerem živimo in se spreminja
(socialni čas, jezik)

OBJEKTIVNOST ZNANJA – drugače prenos določenega znanja ne bi bil več smiseln.

V določenem času ni boljše razlage pojavov in procesov, zato temu vedenju družba daje status znanja.

Z NANSTVENO IN VSAKDANJE IZKUSTVO

VSAKDANJE SPOZNANJE	Z NANSTVENO SPOZNANJE
POSREDNE in NEPOSREDNE IZKUŠNJE	POSREDNE IZKUŠNJE - Z NANJE
TRAJNEJŠA ZALOGA Z NANJ (PRIMARNA SOCIALIZACIJA)	SISTEMATIČNO in ORGANIZIRANO VKLJUČEVANJE Z NANJA
JE NI	JASNA ZAČRTANA MEJA Z NANJ (kdaj in pod kakšnimi pogoji velja določena zakonitost)
NE VELJAJO NAČELA Z NANSTVENEGA SPOZNANJA	NAČELA Z NANSTVENEGA SPOZNANJA (splošnost, objektivnost, preverljivost, zanesljivost, veljavnost, natančnost, sistematičnost)
UPORABA POGOVORNEGA JEZIKA V FORMULACIJI TRDITEV	NATANČNA FORMULACIJA TRDITEV - Z NANSTVENI oz, STROKOVNI JEZIK

POZITIVISTIČNI PRISTOP: Comte: v družbi in naravi vladajo enaki zakoni. Družboslovne procese je mogoče proučevati po zgledu naravoslovja. Znanost naj bi proučevala le dejstva, ker so **EMPIRIČNO PREVERLJIVA** (nevarnost redukcionizma).

HOLISTIČNI in dinamični PRISTOP: upoštevati je potrebno posebnosti predmeta proučevanja in razvijati različne metode proučevanja.

VLOGA IN DRUŽBENE FUNKCIJE ZNANOSTI

Znanstveno spoznanje vpliva na:

1. PRAKTIČNO ŽIVLJENJE LJUDI - PRAKTIČNA FUNKCIJA
2. SPOZNAVNO PLAT ŽIVLJENJA - SPOZNAVNA FUNKCIJA
3. KULTUROLOŠKO PLAT ŽIVLJENJA - KULTUROLOŠKA FUNKCIJA

1.1 SPOZNAVNA FUNKCIJA:

- cilj znanosti je objektivno spoznanje
- opredelitev znanosti: znanost je sistem znanj o nekem področju, ki temelji na uporabi določenih metod raziskovanj, teoretičnem mišljenju in logičnem sklepanju
- **ZNAČILNOSTI** znanstvenega spoznanja:
 - a) vezano na čas, prostor in okoliščine, v katerih nastaja - so **ZGODOVINSKA**
 - b) niso večna, različne teorije, čas - so **RELATIVNA**
 - c) že pridobljena znanja, strokovni jezik, hkratna odkritja - vedno oprta na **DRUŽBENI PROCES**

2.1 PRAKTIČNA FUNKCIJA:

- kaže se v gospodarskem razvoju neke družbe
- znanost je instrument za podrejanje in urejanje narave ter družbe po človeški volji

- je **RAZSODNIK V DRUŽBENIH PROCESIH:** znanost nastopa v funkciji opravičevanja, znanstvenega utemeljevanja določenih, predvsem praktičnih dejanj in procesov (kot neodvisna avtoriteta)

3.1 KULTUROLOŠKA FUNKCIJA:

- znanstvena spoznanja **VPLIVAJO NA MIŠLJENJE, VIDENJE SVETA, DOJEMANJE STVARI, NA OBLIKOVANJE IN UTRJEVANJE KULTURNIH VZORCEV TER NA DRUGA PODROČJA NAŠEGA DELOVANJA** (religija, morala, umetnost...)
- z drugačnim načinom pridobivanja novih spoznanj naj bi moderna znanost vplivala na razumevanje sveta:
 - a) na spremenjen odnos do narave
 - b) na matematizacijo mišljenja
 - c) na redukcionistično mišljenje
(REDUKCIJA - poenostavitev na preprostejše in bistvenejše poteze ali dejstva)

DRUŽBENE OKOLIŠČINE ZA RAZVOJ MODERNE ZNANOSTI

DRUŽBENE OKOLIŠČINE, ki so vplivale na razvoj MODERNE ZNANOSTI:

- 1. DRUGAČEN ODNOS DO SVETA: človek gospodar narave**
- 2. NASTANEK PROTESTANTIZMA: aktivno poseganje v naravo in ne v onostranstvo**
- 3. VLOGA EKSPERIMENTA**
- 4. PROCES ORGANIZACIJE IN PROFESIONALIZACIJE ZNANOSTI IN NASTANEK ZNANSTVENE SKUPNOSTI**

ZNANSTVENA SKUPNOST

S profesionalizacijo in organiziranostjo v ustanovah dobi znanost veliko večjo vlogo v družbenem razvoju.

Ustanovljene so bile ZNANSTVENE INSTITUCIJE, oblikovala se je posebna ZNANSTVENA SKUPNOST, ki je vzpostavila svoj sistem norm, vrednot, načinov komuniciranja in socialnih stikov med znanstveniki – ZNANOST POSTANE POKLIC.

Norme znanstvene skupnosti – MERTON:

- **AVTONOMNOST:** znanost ne sme biti v službi politike oz. države (njun vpliv se kaže posredno preko mehanizmov financiranja)
- **UNIVERZALIZEM:** javnost dela in dostopnost znanstvenih spoznanj
- **NEPRISTRANSKOST** (načela znanstvenega spoznanja) **in ORGANIZIRANI SKEPTICIZEM** (odprtost za nova spoznanja)

Načela delovanja znanstvene skupnosti, ki so sicer opisana v etičnih kodeksih, so bila pogosto zlorabljena:

- povezanost znanosti, politike in ekonomije omogoči uveljavitev praktične funkcije znanosti in hkrati povzroča kolonizacijo znanosti s strani politike, ekonomije (financiranje)
- večina večjih znanstveno – raziskovalnih projektov je v službi vojaške politike
- zaprtost znanstveni krogov in problem pretoka vrhunskih znanj (slojevska pripadnost)
- nekatere raziskave so popolnoma podrejene zahtevam naročnika (rezultat je že vnaprej znan)
- zaradi strateške prednosti pomembna znanstvena odkritja ostajajo skrita in nedostopna
- krši se načelo znanstvenega skepticizma.

DRUŽBENA VERIFIKACIJA ZNANSTVENIH SPOZNANJ

Težave pri vključevanju novih spoznanj v zakladnico znanstvenih spoznanj:

- nove teorije lahko rušijo vrsto dotedanjih spoznanj
- na proces sprejemanja novih teorij lahko vpliva tudi prepad med generacijami
- katero spoznanje bo sprejeto kot znanje je odvisno od družbene moči, ki jo ima nosilec novega spoznanja

Pripadnost znanstveni skupnosti predpostavlja sprejemanje:

- norm
- paradigem (značilen način mišljenja v sklopu danih teorij, idej in metod – »znanstvena resnica«)

KUHN: » Družbena verifikacija znanstvenih spoznanj je povezana z naravo znanstvene skupnosti; paradigme, norme, vrednote in stroga pravila pogosto zavajajo posameznike; ostajajo v okvirih tradicije, dotedanjih spoznanj in raziskovalnih modelov«.

NOVA ZNANSTVENA REVOLUCIJA se pojavi, ko opazimo posamezne raziskovalne poskuse, ki presegajo »vladajočo idejo«.

Ko je stara paradigma popolnoma izčrpana nastopi nova.

ETIČNI PROBLEMI ZNANOSTI

Etične probleme znanosti lahko proučujemo na dveh ravneh:

1. etična vprašanja, ki se nanašajo na proces raziskovanja:

- da ni psihične in fizične zlorabe objekta raziskovanja
- pravica do zasebnosti oz. varovanje osebnih podatkov (problem preverljivosti spoznanj)

2. etična vprašanja, ki zadevajo uporabo znanstvenih vprašanj in s tem družbeno odgovornost znanstvenikov:

- odgovornost znanstvenika, da upošteva najvišje raziskovalne standarde – je kritičen do postopkov in pošten pri prikazovanju znanstvenih rezultatov
- odgovornost znanstvenikov za uporabo in zlorabo raziskovanih rezultatov
- etični kodeksi: ne odpravljajo problemov, kažejo pa na prisotno zavest in skrb za uveljavljanje temeljnih, za našo civilizacijo sprejemljivih etičnih norm.